

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

לך לך

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת לך לך

- א לא תאמר אני העשרתי - יאמין שפרנסתו של אדם לא באה ממשלה ידו וממילא יתלה עיניו לשמים
- ב אני בעל הבירה - אין בידי בשר ודם את ה'בלים' להבין את רוחב ועומק הנהגתי.
- ח כה יהיה זרעך - בני"י יאירו בהארות הכוכבים שלפי רוב החשיבה בן ניכר אורם יותר ויותר.
- ט דע לפני מי אתה עומד - ישפוך שיחו כמי שאין בעולם אלא הוא וקונו ויפעל פעולה לטובה.
- י אין יאוש בעולם - לבן נבנה בנין כלל ישראל לאחר יאוש להראות שאין מציאות של יאוש.
- יא הבט נא השמימה - לא נדרש מאתנו אלא להביט כלפי מעלה ולכשנתחיל בעבודה ה' יגמור בעדנו.
- יג בידך הכל - בהתנברותו על הנסיון יטה לטובה את בני ישראל ואת העולם כולו.
- יד הטוב והמיטיב לכל - להרבות בחסד מתוך אהבת חסד.
- יד והאלוקים יבקש את הנרדף - הזהירות שלא לפגוע בזולתו.
- יד אל נא תהי מריבה - שלא תפרה ותרבה אש המחלוקת.
- יד על העין בדרך - בגדולת וחשיבות שמירת עיניים.
- טו שתרגילנו בתורתך - יקבע עיתים לתורה כל אחד באשר הוא אבל בחוק בלי יעבור.

לך לך

שלא תאמר ידינו אני העשרתי את אדוני על ידי עבודת הפרנסה הנעשה בידיים, כי לא היד ולא המקצוע מפרנסים את האדם כי אם הקב"ה 'הזן את העולם כולו בטובו'.¹

ולא זו בלבד שלא 'ידיו' ולא 'רגליו' מביאים לו פרנסתו, אלא כל מה שנקצב לו בראשית השנה יקבל בעל כרחו, וכדברי 'רבינו ידעיה הפניני' (מבחר הפנינים שער האמונה), אם יברח האדם מטרפו כבורח מן המוות -

לא תאמר אני העשרתי - יאמין שפרנסתו של אדם לא באה ממשלח ידו וממילא יתלה עיניו לשמים

בפרשתן (יד כב-כג) 'ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' קל עליו... ולא תאמר אני העשרתי את אברם' (פשטות הכתוב, שאברהם אבינו אמר, אם אקח ממך, סוף דבר שתאמר שאתה העשרתני), אך המלבי"ם ביאר (בפירושו התורה והמצוה) ש'לא תאמר' - יד זו (אשר הרימותי) שהיא העשירה אותי על ידי שנלחמה כראוי, וכן ייאמר לדידך,

א. בספר 'חובת הלבבות' (שער הביטחון פ"ז בד"ה וכללו) מביא מעשה בחסיד אחד ששאל את שכנו הסופר שהיה מתפרנס מכתבת ידו - מה שלום פרנסתך, ענהו הסופר, 'שלומי טוב כל עוד ידי שלימה', בערוב היום נגדעה יד הסופר רח"ל, והיה זה עונש על אשר שם בטחונו בכוחו ועוצם ידו שהיא עושה חיל והיא מביאה לו את הפרנסה, ולא האמין כי כל פרנסתו אינה תלויה אלא ב'אחד יחיד ומיוחד'. ואדרבה מידה טובה מרובה, המאמין שה' אלוקיו הוא הנותן לו כח לעשות חיל, יוסיפו לו מן השמים 'ידות' הרבה על פרנסתו בשפע רב.

ב. מכיוון שכן אין לנו אלא לישא כפינו אל קל בשמים ולבקש מאתו 'פרנסנו ברווח ובכבוד', ואכן, רבות מצינו בשבח ומעלת מי ש'תלוי במי שאמר והיה העולם', ידוע שהרה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע ציווה קודם פטירתו (לשון צדיק, בצוואה מיום א' ח"י חשון תרי"ג, אות א) עוד אני מצווה... לא יקברוני אצל עשיר - אפילו מוחזק בכשרות, רק אצל עני יהיה עני שבעניינים רק שיהיה מוחזק בכשרו. והיינו כי פעמים אדם שיש לו רוב כל אינו מרגיש כל כך שהוא נצרך בכל רגע לחסדי הבורא יתב"ש. מה שאין כן העני מרגיש בכל רגע שלולא חסדי הבורא עמו אין לו 'מה יאכל'.

פעם הזכיר נכדו של הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע איזה אברך שאיבד מקור פרנסתו, פתח ואמר, יהודי צריך להאמין שהקב"ה ורק הוא מפרנס ומזין כל אחד כפי הבנתו. מי ששוכח להאמין בכך פעמים שהקב"ה 'מזכירו' - והרי הוא מנענע את מקור פרנסתו כדי שיזכור מי הוא הבעל הבית האמיתי, והנה, פעמים שמספיק רוח מצויה - נדנדוד קל ביותר, וחוזר האדם לאותו מקור פרנסה. פעמים שהאדם אינו מתעורר - והוא בטוח שהוא המפרנס, או הבוס שלו... הרי יש רבש"ע בעולם... הוא המחליט הוא המפרנס, ע"כ מנענע אותו הקב"ה ברוח שאינה מצויה ומאבד כל מקור פרנסתו, או אז מכיר האדם שעליו לשפוך נפשו בתפילות לה', ותתחזק אמונתו ותליית נפשו בבורא עולם, אז יכולים להיפתח לו שערי פרנסה. וסיים הרבי לנכדו - אמור לו בשמי שיש אנשים עשירים המתפללים יום ויום על פרנסה טובה - הם אומרים פרשת המן, מתפללים על כך, מקפידים לעשר 'מעשר כספים' - להכניס בכך ברכה אל ביתם, כך מצליחים. גם אברך זה - יזכור מהבורא ויסמוך עליו שיתפלל ויהא בטוח שהישועה אכן תבוא במהרה יותר ממה שחושב, אך שכבר עכשיו יבטיח שימשיך להתפלל ולבקש גם כשיהיה לו מקור פרנסה חדש. ואכן, כך היה, האברך עשה כדברי הרה"ק ומצא בנקל מקור פרנסה חדש ולא שכח הציווי לבקש ולהתחנן (תנחומך ישעשעו נפשי 749).

וכן מצינו בפרשתן (יז ה) 'ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם', ובגמרא (ברכות יג.) 'תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה', וביארו בספרים (יצב אברהם לך, ועוד) כי 'אברם' נוטריקון רבות מ'חשבות ב'לב איש' (אגרא דכלה ריש הפרשה), והנה איתא בשל"ה הק' (שער האותיות אות א' - מו) וז"ל. בכלל דביקות האמונה, שיאמר על כל פעולה שרוצה לעשות, אפילו לזמן קרוב, יאמר אעשה זה אם ירצה השם, הן שיהיה דבר גדול או דבר קטן, וסימנך 'עצת ה' היא תקום' (משלי יט כא), 'היא' ראשי תיבות א'ם 'ירצה ה'שם, ואז 'תקום', עכ"ל. ובזה יבואר 'שינוי השם' של אברם, שמעתה לא יהלך האדם רק עם 'אברם' - ר"ת רבות מחשבות בלב איש, אלא יוסיף בהם את ה'א' - ר"ת אם ירצה השם, כשמו של 'אברהם', ויזכור את ה' בתוך מחשבותיו (כי 'היא' רומז לאות ה'א' במילוא י"א), ומי שאינו מאמין בזה עובר בעשה', כי תכלית האדם לידיע ש'עצת ה' היא תקום' (עיינן גם 'אמרי אמת' סוכות יום א' תרע"ג).

באר הפרשה - לך לך

ב

מפני ההשתדלות, שהרי העוסק במצווה פטור מן המצווה – וכעת הנו פטור מלעסוק ב'מצוות' ההשתדלות.

אני בעל הבירה – אין בידי בשר ודם את הכלים' להבין את רוחב ועומק הנהגתי

איתא במדרש בפרשתן (בר"ר לט א) רבי יצחק פתח (פרשה זו) ...משל לאחר שהיה עובר ממקום

למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג (פירוש, שאין לבירה בעה"ב שישמור להצילה מלהבה), הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך, לפי שהיה אברהם אבינו אומר (לאחר המבול

טרפו ירדוף אחריו יותר ממנו למהר להשיגו, מעתה יאמר האדם, מה לי כי ארדוף אחר הפרנסה 'להשתדל' יתר על המידה - אין זה אלא שמות ויגיעה לריק, הרי בין כך ובין כך הכל קצוב וחתום, וכל השתדלות שבעולם לא תרבה לאדם את משכורתו אפילו 'שווה פרוטה' יותר מהנקצב לו.

וכשיביר בזה יבין שכל עסק ההשתדלות אינו אלא מצווה ככל מצוות הבורא, ואין הפרנסה תלויה בזה כלל, אז לא יחסיר תפילה בציבור או קביעת עיתים

ג. ואם ישאל האדם, אם כן מדוע עלי לעשות 'השתדלות' הרי ממילא בא יבוא כל הנקצב לי, אף אנן נענה ונאמר לו, שאכן כל עניין ההשתדלות אינו אלא כמבחן לאדם על חוזק ותוקף אמונתו כשבא השפע לידו לאחר 'השתדלותו' - האם הוא מאמין ששפע זה בא לו מידי הבורא יתברך הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים שלא בזכות השתדלותו כלל וכלל, או שאין אמונתו חזקה כל כך ומדמה בנפשו (אפילו במקצת) שהשתדלותו הריקה עליו השפע. וכן כאשר נרפא החולה תחת ידו של רופא מומחה - הריהו נתון ב'ניסיון' מן השמים לראות האם יחשוב הנה הרופא זה ריפא אותי בטיפולו הראוי ובסממני הרפואה, או שמא יכיר שאין הרופא מרפא ואין הסממנים מועילים, אלא אביו שבשמים מלך רופא נאמן ורחמן שלח רופא פלוני להוציאו ממיטת חליו ע"י אלו הסממנים. כיו"ב מי שהיה סבוך בחובות כבדים למעלה ראש ונושים רודפים אותו יומם ולילה, והנה עסק מסויים בא לידי והוא משתכר הון ופורע הקפותיו. השתא מנסים אותו ממרום לראות אם יאמר השתדלותי בעסק אשר עשיתי היא שעמדה לי או שמא יכיר שלא היה זה אלא מאת ה'.

ובזה ביאר הגאון רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל מדוע ירד אברהם למצרים, כי עיקר אמונת האדם תחשב לו ע"ש עמידתו בנסיון שלא לחשוב כוחי ועוצם ידי עשה את החיל ויתגבר לדעת שהכל מה'. ולכן, אדרבה, לגודל אמונתו ובטחונו של אברהם אבינו ידע כי אף ש'ויהי רעב בארץ' הרי שאין הדברים נוגעים אליו, שהרי בוודאי יזמין לו הקב"ה מזונו וכל צרכיו ברווח אף בעת הזאת, אלא שחשב בלבו – אם כן לא יהיה לי כל נסיון ו'עבודת' אמונה, שהרי עין בעין אראה את מציאותו של הבורא והנהגתו בעולם. על כן ארד מצרימה אשר שם יש שפע מזון וצידה, שם אוכל להשריש בליבי את האמונה - שאף בעת שנראה כי סיבה פלונית מביאה לו פרנסתו, אין השפע בא מאליו, אלא בדבר ה' והכל מגיע רק מאתו יתב"ש.

בשם הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע אמרו להמשיל, פעם איקלע 'בן כפר' לתחנת הרכבת, והנה רואה הוא אדם העומד לצד הרכבת וחצוצרה בפיו, וראה זה פלא - כשאדם זה מצפצף פעם אחת ממהירים כל הקהל לעלות על הרכבת, אחר כמה רגעים יוסיף הלה לצפצף בשנית ואז אף ה'נמושות' ימהרו כל עוד נשמתם באפם לעלות על הרכבת, לאחר מכן יצפצף הלה בשלישית ותחל הרכבת במסעה. נתפעל הכפרי מכוחו של זה האיש, ועד מהרה ניגש אליו ואומר לו בחנופה, לכבוד גדול הוא לי להכיר את מנהיג ומנהל הרכבות, איש אשר על פיו יישק כל דבר. מילא האיש שחוק פיו, באמרו, טעות גדולה טעית בני, אינני אלא 'פועל' קטן, הממלא אחר כל הוראותיו של המנהל היושב כאן למעלה במקום מהודר ולבוש מחלצות, והוא זה שמרוויח הון תועפות מכל נסיעה ברכבת, על פיו יישק כל דבר והוא הקובע את כל החוקים ומועדי הנסיעות. אני איני אלא שליח פשוט.

אף אנו נתבונן במה נשתנינו מאותו 'בן כפר' טיפש, בשעה שהננו משקיעים ב'קשרים' עם יו"ר פלוני ועם עסקן אלמוני... וברעהו החברה'מן גם לרבות ב'נדיב' מפורסם בעולם, וכי הללו מנהיגים את העולם, וכי הללו יכולים לגרום לאדם להיות 'שמח וטוב לב מרוב כל'... או להיפך... עד שאפשר לומר כי יש בזה 'כפירה נסתרת'... שהרי הכל תלוי ברצון השי"ת ולא ברצון אדם יהיה מי שיהיה, וכמו שנאמר (תהלים קמו ג-ה) 'אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה... אשרי שק-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו'.

באר הפרשה - לך לך

ג

אלא שלא כל מוחא סביל דא, ופעמים שאין ביד בני עולם להשיג ולהבין אפס קצחו מהנעשה בעולם, אם מקוצר שכלו של בשר ודם להבין בעומק הנהגת הבורא, אם מ'קוצר ראייתם' - שאינם נמצאים בזה העולם אלא כ'אורחים' למאה ועשרים שנה מתוך ששת אלפי השנים ולא יותר, היאך יבינו את כל הנעשה בשאין לפניהם 'תמונה ברורה' מ'עבר הווה ועתיד', וכי יודע האדם מה היה 'עברו' של כל איש וכל חפץ, ולשם מה נשלחו הנה. גם מי יודע מה יהא בעתיד ואיזה טובה וברכה מכינים עבורו מן השמים, וכיו"ב הרבה, מחשבות שמים שאין לנו כל הבנה וידיעה בהם, אין לו אלא להלך בתום ובתמימות לקיים רצון הבורא ולהאמין בו בכל לב והשי"ת ישפיע עליו רוב טובה.

ודור ההפלגה) תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם, ע"כ. לכאורה קשה הן על המשל והן על הנמשל, כי אם כנים הדברים שיש מנהיג לבירה, מדוע אינו מכבה את הדליקה, כיצד יתכן שבעליו של הבירה ישארו לעמוד בטח ושאנן (ויכירו בעוברים ושבים) בעת שכל הבירה נתונה למאכולת אש.

אך האמת, דקושיא מעיקרא ליתא, כי כוונת בעה"ב הייתה לומר, טעות בדרך, אין הבירה הזאת 'בלא מנהיג', ואין כאן 'דליקה' המזקת, אלא אני הוא 'בעל הבירה' ובל הנעשה כאן על ידי נעשה - לטובת הבירה ויושביה, גם האש היא לטובה. ולא הפקתי את ביתי, אלא הנני עומד ומשגיח על כל הנעשה בהאי ביתא שיהיה אך ורק לטובה ולברכה.

ד. אשריהם ישראל, שבאמונתם מקבלים כל דבר באהבה ושמחה, ופוק חזי שיגרא דלישנא (בשפת האידיש) כשרוצים לומר על ענין שאינו טוב אומרים פלוני איז גוט אונגעריג (מאד רעב) או פלוני איז גוט מיד (עייף), גוט נערווייז, גוט אין דער ערד (ח"ו) וכיו"ב, ואף כשרוצים לומר על אי מי שעושה מעשה שטות אומרים פלוני איז גוט משוגע, כי יודעים ומאמינים שכל דעביד רחמנא לטב עביד...

וכבר אמרו שאדם אשר אינו חי באמונה - בכל דבר קטן שאינו הולך לו כפי שחישב ורצה, מיד מתרעם וצועק 'געוואלד' (זעקת כאב), בזעקה נואשת, אך זה שיש לו אמונה כצור חלמיש, הרי בכל דבר שקורה עמו ואפילו אין זה נראה כלפי חוץ כל כך טוב אומר 'געוואלדיג' (נפלא) הרי הדבר ממש נפלא, כי 'ה' יתן הטוב'. נמצא שכל ההבדל בין זה הצועק 'געוואלד' לאיך הזועק 'געוואלדיג' הינו רק בשתי אותיות 'י"ג', והרי 'י"ג' כמנין אחד, כי אכן, זהו ההבדל בין שני אלו, הראשון אינו מאמין כראוי, והשני חי באמונה איתנה בה' אחד, שכל מעשהו אמת ומשפט, נאמנים כל פיקודיו, ואף זה השני אם אך יתחזק באמונתו בה' אחד, 'הפוך את זעקת ה'געוואלד' לרחמים וחסדים בהכרזת 'געוואלדיג'.

ה. מעשה ביהודי שהיה מהלך ברחובה של עיר בבני ברק יצ"ו, והנה רואה הוא עשן העולה ומיתמר מבית כלשהו, הרואה לא התמהמה, אלא תיכף ומיד החיש את הממונים על כיבוי האש בעיר, הללו פרצו לבית וראו שאין כאן אש כלל, כי אם עשן היוצא ממכשיר החימום אשר בבית, ועזבו את הבית, לאחר כמה ימים דרשו מבעל הבית שישלם להם שכר טרחתם. מכיוון שכן, הזמין בעל הבית את היהודי שקרא למכבי האש ל'דין תורה', בטענתו אף שראית 'עשן' עולה מהבית היה עליך לדעת שעדיין אין זה הוכחה שה'אש' בוערת, כי מאחר ואינך בקי בכלי הטעכנאלאגיע (טכנולוגיה) אין בידך את ה'כלים' לדעת מה זה ועל מה זה - מדוע נזעקת מיד לקרוא למכבי האש (היה לך לברר כגון זה מהו).

אף אנו, קודם שיחליט האדם כי צער ומכאוב בא עליו, והאש בוערת ומכלה בו כל חלקה טובה יתחזק באמונתו וימצא כי אין כאן 'אש' כלל, רק דמיון ו'עשן' בעלמא.

פעם נכנס אברך אל הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע ושפך בפניו את מר לבו, לאחר שבנו יחידו מחמד נפשו הנולד לו שנים רבות לאחר נישואיו חלה אנושות ונסתלק לבית עולמו ל"ע, ועתה נפשו בשאלתו לדעת ולהבין מה רוצה מעמו השי"ת בלקחו מעמו מתנה יקרה זו. אמר לו הרבי, בשנות ילדותי הזדמן לי להיות ב'בנק', וראיתי איך שבא יהודי אל פקידי הבנק ונותן להם סכום מעות גדול, מיד נתמלאתי רחמים עליו מדוע 'לקחו' ממנו את כל כספו ורווחיו אשר הרוויח ביצע ועמל ואפילו מעט מזעיר לא השאירו בידו. לאחריו ניגש יהודי נוסף ובזאת הפעם שמחה נפשי בראותי ש'נותנים' לו הון רב. אך כעבור כמה שנים נעשיתי בר דעת אז נוכחתי לדעת שטעות גדולה הייתה בידי, כי האיש אשר ריחמתי עליו אינו אלא עשיר גדול שבא להשקיע כספו שישא רווחים ומעות אלו יכפילו וישלשו עצמם, ואילו

באר הפרשה - לך לך

ד

השני הוא היה 'רחמנות' אמיתי כי המעות ש'קיבל' לידו לא היו אלא 'דמי הלואה' שלוה מהבנק - בריבית שהושתה עליו ב'היתר עיסקא', ומעתה יגדל חובו יותר ויותר. מכאן למדתי כי לא מה שנראה לעיני אדם הוא הנכון, כי לפעמים נראה לו לאדם שהוא 'מקבל' ואינו אלא 'מפסיד' גדול, ופעמים נראה לו ש'מפסיד' ובאמת טמון בו 'רווח' גדול. כמו כן אתה, אין לך לעשות כלום כי השי"ת לא לקח ממך מאומה, אלא אדרבה מה שה' לקח באמת הוא ה' נתן ועל כך יהי שם השם מבורך מעתה ועד עולם.

ובאמת אמרו על כל הנעשה בעולם - מה לנו לחשב חשבונות מדוע אירע כך וכך, הרי אין בידינו - האדם החי עד מאה ועשרים שנה להבין את כל החשבון הנמשך לאורך אלפי שנים... וכן מצינו במדרש (אלה אזכרה) כלשון ה'פיוט' על עשרת הרוגי מלכות (בחזרת הש"ץ) של תפילת מוסף ביום הכיפורים לאחר שמוזכר שם שהחליט הרשע הבליעל להפשיט את עורו של ר' ישמעאל כהן גדול שרפי מעלה צעקו במרה 'זו תורה וזו שכרה', יצאה בת קול משמים אם אשמע קול אחר אהפוך את העולם למים לתוהו ובוהו, והרבה ראו כן תמהו, שאין כאן תשובה מן השמים אלא אזהרה שישתקו ולא ישאלו על הנהגת שמים. וביאר הגה"ק הגר"ש קלוגער זי"ע שאדרבה, תשובה נפלאה יש כאן, במשל לפריץ אשר איווה לעצמו בגד מיוחד ומפואר שבו יוכל להגאות ולהתהדר בפני חבריו בנשף גדול שעמד לערוך לרעיו הפריצים, עמד הפריץ וקנה במקום מרוחק בד יקר ביותר, ויקרא לחייט יהודי, ויצווהו לתפור לו מבד זה בגד נאה ומהודר ביותר - גם נתן לו חוטי זהב וכסף לשזורם בתוככי הבגד... החייט הכניס כל אונו ומרצו וישם לילות כימים עד שהוציא מתחת ידו בגד אשר עין לא ראתה כמוהו... כאשר הופיע הפריץ בנשף הדור בלבשוו היללו הכל את מעשה האומנות שבתפירת הבגד. אך פשוט הוא שהדבר עורר קנאה בקרב הגויים - אנשי החצר של הפריץ, והללו החלו לרנן ולהוציא לעז על היהודי שגנב לעצמו חלק נכבד מהבד היקר ובפרט מחוטי הזהב וכסף.

והנה חזקה על 'לשון הרע' שתתקבל ובפרט כאשר המספר הוא נכרי על יהודי, ונכנסו דבריהם בלב הפריץ שמייהר לקרוא ליהודי, ותבע ממנו שיחזיר לו מיד את ה'גזילה', לעומתו טען החייט שלא נטל לעצמו שום פיסת בד וכל אשר בא לידו נכנס בבגדו של הפריץ יר"ה. ואל ישאלני הפריץ כי הבגד קטן במידתו מהבד אשר ניתן לי - כי על הפריץ לדעת פרק במלאכת החייטות, וכל בגד עשוי מקיפולים הרבה ורק נראה כי אין כאן את כל הבד... הפריץ לא קיבל את דבריו, וחזר ותבע בתוקף את שארית הבד, היהודי ניסה לתאר בפני הפריץ כיצד הבגד עשוי ומדוע הוצרך להשתמש בכמות כה רבה של הבד היקר, אך ללא הועיל. בצר לו ביקש החייט את הבגד, וכשניתן לו החל לפרום ולפתוח את כל התפרים והקשרים ובין רגע לא היה כלל בגד לפנייהם אלא חתיכות חתיכות של בד ולצידם הרבה חוטי זהב וכסף, ותעל חמתו של הפריץ - ויזעק זעקה גדולה ומרה, מדוע שיחת מר את הבגד. וישיבהו החייט, ויאמר, ראה ראיתי שאינך יורד לסוף דעתי והבנתי שלא ידע מר 'חייטות' מהי גם אינו סומך על ידיעותי בחייטות על כן אמרתי 'אני את נפשי אציל' - אין בפני אלא ברירה אחת, לפתוח את כל קשרי ותפרי הבגד אז יוכח מר במו עיניו שהבד שניתן לי נמצא כאן בשלימותו.

והנמשל מובן, הקב"ה ענה כנגדם, אין בידכם להבין כלל חשבונו של עולם בהיותכם כאן בעולם באמצע הנהגה של 'ששת אלפי שנים'... אם תרצו תשובה והסבר על הנהגתי בזה העולם, ברירה אחת בידי - להחזיר את העולם לתוהו ובוהו, כלומר, כקודם בריאתו של עולם, ואראה לכם דבר דבור על אופניו מתחילת הבריאה מדוע יארע כך וכך, ומה החשבון בהיזק פלוני וכו' וכו'... כאשר תראו את התמונה בשלימותה אז תכירו לדעת שהכל בחשבון וסדר ללא כל פגם ועוול.

ידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע 'לאורח' שנקלע לכפר פלוני לשבות שבתו, והנה ביום השבת קודש רואה האורח כי הגבאים בביהכ"ס דשם נוהגים במנהגים שונים ומשונים... לפתיחת הארון נתכבד יהודי מתושבי ה'מזרח', לאחמ"כ עמדו וקראו לעליה הראשונה נער צעיר מתושבי צד מערב, משם המשיכו לקרן צפונית מזרחית שם נקרא שוב נער צעיר לעליה הב', ול'שלישי' נקרא זקן מופלג מצד דרום, 'רביעי' מצפון, ו'חמישי' מהכסא השביעי שבאמצע ביהכ"נ... והיה נראה בעליל כי הללו מבולבלים בדעתם, עד שאין קוראים לעליות לפי איזה 'סדר' בר הבנה כלל וכלל, לא לפי 'אלפא ביתא' לא לפי סדר ישיבת ביהכ"נ וגם לא לפי 'זקן זקן קודם'... בגמר קריאת התורה לא אזר יותר כח ופרץ בפני הגבאי בטענה יואיל נא בטובו לתת מקומו לאנשים המבינים ב'עסקי גבאות' ולא ינהיג מע"כ את ביהכ"נ לפי שגעונותיו ובלבוליו... שחק הגבאי, ואמר, הנה אורח אתה אשר בין לילה באת הנה ובין לילה פונה אתה לדרכך, וכי כך ברצונך להבין את הנעשה כאן, אם תרצה קבע מקום מושבך כאן לכל הפחות למשך חצי שנה אז יעלה בידך

באר הפרשה - לך לך

ה

להבין את הנעשה, כי הנה פלוני היושב ראשונה במזרח קיבל לפני כשבוע עליה לרגל יא"צ (יום השנה) שהיה לו, זה השני בסמוך לו נתכבד ב'שישי' לפני כג' שבועות כאשר נערכה שמחת הנישואין לנכדו החשוב, השלישי היושב לידו יעלה ויבוא למפטיר בעוד כחודש ומחצה לרגל יא"צ של אבי אמו... על כן לא נתכבדו כל אלו ב'עליה' היום, ומה שינער צעיר נתכבד ראשונה, כי עליה זו של 'כהן' היא ובשבוע זה נסעו מכאן כל משפחת 'כהן' ולא נשאר לנו אלא כהן זה לבדו... 'סדר' יש כאן שבמשך מחצית השנה יעלה כל אחד מבני העיר לעליה לתורה, ומה לך כי נזקקת - אין בידך להבין את הנעשה בתור אורח לרגע... כיו"ב אמר החפץ חיים, אנו באים לזה העולם כ'אורחים' על 'מאה ועשרים' שנה - לא ידענו מה היה בזה העולם לפני ירידתנו ולא נדע מה יקרה מחר בזה העולם, היאך נרצה להבין את הנעשה כשאין בידינו 'תמונה ברורה' כלל וכלל... וכי ידענו מי היה כאן לפני מאתיים שנה ויותר שעתה עליו להשלים כדי תיקונו ענין פלוני (באגלוג'...) וכי ראינו מה היה לפני שלושת אלפי שנה במקום פלוני... ע"כ כל איש על מקומו ינוח בשלווה והשקט ויקבל גזירת שמים באהבה ושמחה... ויבין כי הוא נתון 'בידים טובות' - הקב"ה הדואג לו ולמחסורו יותר ממה שיש בידי אדם לדאוג לעצמו, אין לנו אלא לשמוח ולסמוך עליו ב'עיניים עצומות'.

עוד כיו"ב המשיל ה'חפץ חיים' למי שנכנס לביהכ"נ בעת שאמרו הקהל בפסוקי דזמרה, והנה הוא שומע אותם לאמר 'שומר ה' את כל אוהביו ואת כל הרשעים', ותמה עד מאוד על מה זכו אותם רשעים לשמירה מעליא. לאידך, רעהו נכנס באמצע התפילה ושמע אותם אומרים 'את כל אוהביו ואת כל הרשעים ישמיד', ונרעש כולו מפני מה נגזרה כליה על ראשם של הצדיקים ח"ו, והרי 'חלילה לך להמית צדיק עם רשע' (בראשית יח כה). עד שבא פיקח אחד ואמר, הקב"ה דיין אמת הוא, וכל 'קושיותיכם ותמיהותיכם' אינם אלא מאחר שאינכם קוראים את הפסוק כדבעי מרישיה ועד סיפיה - 'שומר ה' את כל אוהביו, ואת כל הרשעים ישמיד', שכן הוא בדין, את הצדיק יאהב ה', ואת הרשע יעניש. אך כאשר מביטים הנכם רק בחלקו של הכתוב, סבוכים אתם בכל מיני קושיות ותמיהות. אי אפשר לאדם ל'דון' בכבשונו של עולם רק אם ידע את כל המאורעות בעבר הווה ועתיד, ולא רק על הנראה לעיניים בשעה אחת בלבד, אז יכיר שאין שום קושיא על הנהגתו של הקב"ה, על מה עשה ה' ככה, כי הצור תמים פעלו, קל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא.

והנה, פעמים שהאדם 'תקוע' ושקוע במכאובו, בהפסדו ובחסרונו, אין לו אלא לפקוח עיניים עוורות, להביט על הנעשה בהשקפת האמונה ויאמין שהכל לטובה וברכה, והרי לך כמה מעשים יחידים מני אלפי אלפים שבמשך שנות דור ודור נוכחו לראות בסוף דבר שהכל מכון לטובה וברכה, וזה יצא, על הגה"ח ר' ניסן שטיצבערג זי"ע (מחסידי הרה"ק הייסוד העבודה זי"ע), שאחת מבנותיו נישאה בשעטומ"צ עם חתן ירא שמים מרבים, והנה באמצע 'שבעת ימי המשתה' - תאניה ואניה, מצאם אסון נורא והחתן נסתלק לבית עולמו, ולא די בכך, נתברר שה'כלה' תהיה מעתה 'עגונה' עד היותה כבת שלושים, כי אחיו היחיד של ה'חתן' היה אך ורק טליא כבן ארבע שנים, והרי 'קטן' אינו יכול לקיים מצוות 'חליצה', רק בהגיעו להיות 'בן י"ג למצוות' - תוכל לחלוץ נעלו ולהינשא לאיש אחר, בצערו כי רב נכנס ר' ניסן אל ה'יסוד העבודה' לשמוע מהרבי 'מה זה ועל מה זה', אמר לו ה'יסוד העבודה', התבונן נא מעט, ותראה שמן השמים גזרו שבתך לא תקים בית בישראל עד היותה בת שלושים, והנה, אם לא היה קורה מה שקרה, הרי עדיין לא היתה באה בברית האירוסין עד עתה, והייתם משתדלים עבורה במציאת זיווגה ההגון לה (כמו שכך צריך להיות), כעבור זמן והיא תתבגר יותר הייתם מחזרים אחר 'סגולות' - 'ברוח ובגשם', מתפללים ומעתירים, מרעישים עולמות, ומבקשים מכל מי אשר 'ריח שדכנות' בו שיביא איזה 'הצעה', ומה היו הבריות אומרות - בתו של זה אינה נישאת, מן הסתם חסרונות יש בה, בלילות היית מתהפך מצד לצד מרוב דאגה ויגון... עד שלבסוף בהגיעה ל'שלושים' תמצא את זיווגה... אבל חס רחמנא עליכם, ומנע ממכם את כל התלאה הנזכרת, ומעתה תנוחו בשלום ובשלווה, עד שיבוא ה'אח החולץ' לכלל עול תורה ומצוות, תעשה 'חליצה' ומיד תנשא להראוי לה בשעטומ"צ, ותעמיד דורות ישרים מבורכים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

מעשה ביהודי שעבר את תלאות 'המלחמה הנוראה' בשנות הזעם, וסבל יסורים רבים אשר אי אפשר לתארם כלל, והנה לקראת תום המלחמה כאשר ראו הרשעים ימש"ו שתוך זמן קצר יכניעום צבאות 'ארצות הברית', החלו לחפות על מעשיהם שלא ייראו בעיני העולם כאכזרים ורוצחים, והודיעו לכל יושבי המחנה שכל הרוצה יבוא ויקבל לחם לשובע (בכדי לשבר את האוון, סיפר היהודי, שבאותו זמן - לאחר חמש שנים של רעב נורא, שלא אכלו כי אם המעט שבמעט מפת עבשה, והרוו את צמאונם במים דלוחים, אם היו שואלים אי מי מבני המחנה - האם רצונו ליכות במעט לחם טרי, או מעדיף הוא תחת זה להשתחרר מהמחנה הנורא, היה

באר הפרשה - לך לך

הבלל העולה למדנו מכאן, כי אף כשנראה לאדם עלמא. ומה שאיננו מכבה את האש - כי נאמת אין זה שצרה קרובה, והרי הוא מתפחד מלהבות האש, אלא דמיונות שוא, כי לא 'דליקה' יש כאן אלא רוב ידע ש'בעל הבירה' עומד ומשגיח על הנעשה בהאי טובה וברכה!

כל אחד מהם בוחר בפת הלחם...), ויהי כאשר ראה כן היהודי, הלך כמה פעמים לעמוד בתור לקבל עוד מעט מהלחם, אחר שאסף כמה מנות בצקלוננו, הלך בחשאי לאכלן אצל מיטתו כדי להשקיט רעבונו הגדול, אך בדרך תפסוהו ב'קלקלתו' כמה שבויים רוסיים, אשר חרפוהו וגדפוהו שהוא גנב וגזלן, אולם הלה לא שת לבו אליהם, כי אמר בלבו שגם הם שבויים כמותו, ואינם אחראים על מעשיו, אך הם לא הרפו ממנו, וכאשר הגיע לחדרו התנפלו עליו, והיכו בו מכות אכזריות, נטלו ממנו את כל הלחם, ולא השאירו בידו אפילו מנה אחת להשביע את נפשו, וכך שכב על הארץ שותת דם, ובלב נשבר לרסיסים לא היה יכול אפילו לבכות, ומתוך צערו התנצל וזעק מעומק לבו 'רבוש"ע, אם רצית ליטול את נשמתני ממני - הרי היה בידך לעשות כן בכל רגע ורגע מהחמש שנים האחרונות ששהיתי במחנות המוות, ומשלא עשית כן משמע שבחרת בי להמשיך לחיות, ואיך אם כן אמות עכשיו אחרי שעברתי את כל התלאות והיסורים...!', ומתוך הרגשות אלו נרדם על הארץ.

בשעות הבוקר פתח היהודי את עיניו והנה קרני השמש זורחות אל תוך חדרו, מיד הבין שהגיע זמן גאולתם, שהרי בכל שנות המלחמה היה מתעורר בהכרח על ידי הרשעים ימ"ש טרם עלות השחר ונשלח מיד לעבודת המחנה, ואז היו פוקדים וסופרים את כל האסירים בהשפלות גדולות ונוראות, וכל מי שלא התייצב בזמן היה נחרץ דינו ל... ויקם האיש 'ממיטתו', והנה מבחין הוא שכל חבריו יושבי המחנה והאסירים הרוסיים הרשעים שוכבים מתים ללא ניע, או אז הבין, שצוררי היהודים לא חפצו בחלוקת לחם להשביעם טרם השחרור, אלא להרגם נפש, וכל מה שחשב אמש שחרב עליו עולמו, בכך שלקחו ממנו את מנות לחמו, והיה בטוח שרעה גדולה עוברת עליו, נוכח לראות עתה שלא רעה ולא מצוקה כי אם טובה גדולה עשה לו הקב"ה בהאי שעתא, ואך מפני המכות וגניבת הלחם ממנו הרי הוא עדיין חי, לכן אין לו לאדם להתלונן על מצבו, כי א-ל דעות ה', והכל הוא אך ורק לטובתו, והאמן בזה.

ועוד כהנה רבות ממעשים אשר סוף דבר ראו עין בעין טובת הבורא יתב"ש, ופעמים שנתגלה דבר זה רק לאחר שנים, גם לפעמים יתגלה דבר זה אחר שנים רבות כשבעלי המעשה כבר לא היו בזה העולם (והם הכירו בזה רק בהיותם בעולם שכולו טוב)... בין כך ובין כך - אף אם עדיין לא נתגלה לו לאדם הטובה שבדבר ידע שאב לנו בשמים ה'טוב ומיטיב' לרעים ולטובים, ואני ה' לא שנית, ישמח ישראל בעושי בני ציון יגילו במלכם תמיד בכל עת ובכל שעה. ו. יש שהוסיפו לדייק בלשון המדרש מדוע כתב 'הציץ עליו בעל הבירה', ולא 'הביט' וכדו', כי הכוונה כלשון הקרא (שה"ש ב ט) 'משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים', וההפרש ביניהם כי המשגיח מחלון הבית רואה את כל אשר לפניו, שהרי מרחב גדול פרוש לנגד עיניו לראות את הכל, אך המציץ מן החרכים וסדקי החלון אין מרחב לפניו, ולכן אינו רואה כי אם נקודה אחת, וזה כוונת הקרא, כי בעת ה'אורה' כשהכל מתנהל אצלו על מי מנוחות הרי כביכול רואה אותו הקב"ה מ'חלונות' הפתוחים, וכביכול הקב"ה מביט עליו כעל פרט מתוך הכלל, אך בעת צרה כשמרגיש שהוא יחידי בעולמו, ב'לחץ זו הדחק', אז מביט עליו הבורא כ'מציץ מן החרכים' - להביט רק עליו מתוך אהבה יתירה. וזה אשר רמזו שכשנראה לאדם ש'בירה דולקת' ואין לו עזרת מצר, ידע שדייקא אז 'מציץ עליו בעל הבירה' כמציץ מחור וסדק, ומשגיח עליו בייחוד מן השמים.

משל לאב שנתברך בכמה בנים ובנות, שאהבתו לכל אחד מהם כבן יחיד, אמנם בכל עת זוכר הוא את כולם שווה בשווה, זולתי כשאחד מהם שוכב ב'חדר הניתוחים' תחת סכיניו של הרופא, כי אז כל מעייניו נתונים אך ורק לאותו הבן, לספק לו כל הצטרכויותיו אשר יחסרו לו ולרפואתו, כך הוא ממש כביכול לדידו, כל בני ישראל 'בניו' יחידי של 'אבינו' שבשמים הם, אך בעת שאחד מהם נמצא בעת צר ומצוק, אזי כביכול כל מעייניו של הבורא נתונים אך ורק לבן זה.

וכבר אמרו שכל יפיו של 'כתר המלכות' בא לו מהחללים הריקים - מקום שלא ניצוק בו לא זהב ואף לא כסף אלא אוויר ריק מכל... ומשם נתפשט היופי לכל הכתר כולו, וכלומר ממקום הקושי והייסורים שם הוא יופי ותכלית האמונה (והעבודה).

ואדרבה, ידע כל ה'מתנסה' כי במקום המסתור והחושך שם נמצא השי"ת... הממתין ומציץ מן החרכים לראות

באר הפרשה - לך לך

ז

עמי הארץ כי כל מעשי ה' לטובה - לעשות את אברהם כבוד מאד במקנה בכסף ובוזב.

ובגודל אמונתו של אברהם כך גדול הזהירות שנדרש מעמו מן השמים, וכדמצינו לרמב"ן (יב י) וז"ל. 'ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה - שהביא אשתו הצדקת במכשול עוון מפני פחדו פן ירגוהו, והיה לו לנטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה (לך לך מארצך) - מפני הרעב, עוון אשר חטא בה, כי האלהים ברעב יפרנו ממות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. ואף שאין לנו כל השגה באברהם אבינו ומדרגות אמונתו, מכל מקום ילמד כל אחד לנפשו להתחזק היטב באמונה אף בזמנים הנראים כחושך לדעת כי 'ה' אור לי'.

אמנם, פעמים שתבוא ה'תשובה' לאדם מיד בתוך זמן קצר, וכן מצינו אצל אברהם אבינו, דאיתא ברש"י בפסוק (יג ג) 'וילך למסעיו - בחזרתו פרע הקפותיו', ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (בר"ה וילך למסעיו) שבעת הילוכו עמדו עליו 'ליצני הדור' - מחוסרי אמונה, להרבות בקושיותיהם מדוע הטריחך בוראך ללכת ארצה כנען... ופגע בך הרעב עד שהוצרכת לצאת לחוצה לארץ. ובאמת, דייקא שם נתקיים בו 'ואברם כבוד מאד במקנה בכסף ובוזב' (יג ב), מעתה, בא ברינה אל כל ה'חכמים' המקשים עליו ופרע את כל הקפותיו - החזיר להם תשובה באמרו, עתה ראיתם מדוע שלחני הכורא לשם - להטעין אותי בעושר גדול בכסף ובוזב ובגדים וצאן ובקר לרוב.

הוסיף הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לבאר 'בחזרתו פרע הקפותיו' שהוא מלשון 'גילוי' (מל' ופרע את ראש האשה, במדבר ה יח) כי אז נתגלה אור האמונה, וראו כל

כיצד ימצאהו זה האיש אז ייטיב לו רבות בזה ובבא. הנה ידוע דבר המעשה, מנערותו ידוע היה הבעל שם ממכילשטאט זי"ע כחכם הרזים פיקח אדיר אשר במוחו החריף והשנון כל רז לא אניס ליה, פעם רצה הגראף שבמחוז מגוריו לחזות במו עיניו בפלא הגדול, שלח אחריו וקראו להתייצב לפניו ביום פלוני בשערי ארמונו כי ברצונו לשוחח עמו (כשהיה בן חמש שנים)... בהגיע העת והשעה המיועדת ציווה הגראף לכל משרתיו ואנשי הבית שייעלמו ממקום משמרתם ובהגיע הילד החכם יצטרך למצוא את מקום מושב הגראף בכוחות עצמו... הילד הגיע לחצר הגדולה אשר לפני הארמון הגדול... והגראף רואה מחלון חדרו איך שהילד עומד לרגע - מתבונן ובודק את כל הבנין על כל קומותיו... והנה, ראה זה פלא תוך דקות ספורות והנה הוא עומד בשער טרקלינו של הגראף ומברכו לשלום... וישאלהו הגראף, אמור נא יקירי, מנין ידע מר היכן מקום מושבי והרי הבית מלא בחדרים ומבואות מדוע החלטת לפנות דייקא לחדרי זה, ויען הילד ויאמר, בעמדי מחוץ לשערי ארמון' והנה רואה אנכי כי בכל החדרים הווילונות פתוחים ועומדים בצדי החלון, זולתי בחדר אחד ויחיד שם סגורים ומוגפים כל הווילונות... משם מיהרתי להחליט כי בוודאי כל הווילונות עומדים צידה כדי שלא יסתירו את האורה ליושביהם... רק באותו חדר שהווילונות סגורים שם מסתתר הגראף - המלך העומד ומתבונן חוצה מתי אבוא לתוככי הארמון הגדול ואדע להיכנס לחדרו ולמצאו...

לימים אמר כי כאן למד יסוד גדול בעבודת ה' - כשאדם רואה ווילונות סגורים וחשכות מושלת - כגון שמתפלל שוב ושוב על איזה ישועה נחוצה ונראה לו שאינו נענה, או שיש לו נסיונות בענין מסויים שאינו מצליח להפטר מהם... ידע כי שם מסתתר הבורא - מלך העולם העומד ומתבונן מתי יבוא בנו יקירו וימצאהו בתוככי המבוכ הגדול הזה.

[בתוך שיחתם שאלו הגראף, ומה היית עושה אם חלק ממשרתי הבית היו מורים לך כי מקום מושבי בצד זה ואחרים היו אומרים לך בצד פלוני - להיכן היית פונה, ענה הילד הרי כלל מסור בידינו 'אחרי רבים להטות', א"כ, שאלו הגראף, מדוע אתה מאמין בה' אלוקיך והרי 'רוב' העולם אינם מכירים בבוראך... ענהו הילד, אכן כל זה שהייתי הולך אחרי רוב משרתך לא הייתי עושה כן אלא בטרם שמצאתי את מע"כ, אבל בזו העת כשהנני כבר עומד לידך בסמוך אליך - אף אם כל משרתי הבית יאמרו לי שהנך נמצא במקום אחר לא הייתי שם על לב כלל וכלל לדבריהם... ורק במקום 'ספק' נהלך אחר הרוב. אף אנו אין לנו כל ספק במציאות הבורא ומה לנו להתחשב בדעותיהם של טועים אפילו אם כל העולם עומד לצידם...]

ז. והנה רבות דרשו רבותינו, שהאמונה בה' יש לה להיות אמונה פשוטה, מבלי התחכמויות וחשבונות, אלא להאמין בפשטות ובבירור כי הוא הבורא הוא המנהיג והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים - לטובה ולברכה. וכן

באר הפרשה - לך לך

ה

אותם, ויאמר לו כה יהיה זרעך, ואמרו חז"ל (אסת"ר ז יא) 'ישראל נמשלו לכוכבים', איתא ב'שפת אמת' ז"ע (תרמ"ו ד"ה במדרש), שהכוונה שכמו הכוכבים לפי ראות העיניים בזה העולם נראים קטנים מאד עד שבקושי רב אפשר לראותם, אמנם על פי אמת גדלם עצום מספר, ויש מהם שגודלם עולה על כל העולם כולו, ולכך נדמים בני ישראל שכל בר ישראל באשר הוא, אף שנראה שאינו אלא יהודי פשוט מכל מקום אם נביט אל תוככי נשמתו נראה שהיא מאירה באור יקרות וכוחה עצום ונשגב. ואף בידו להעפיל עד רום המדרגות אם רק ישכיל לעבוד אותו כדת וכנון⁵.

ולא יטעה האדם לחשוב שנשמתו חשובה ורחוקה מהאיר, כי אדרבה, לכן נמשלו ישראל לכוכבים כי הכוכבים מאירים דייקא מתוך החשיכה, כך נמי בני

כתב הרה"ק בעל ה'תניא' ז"ע בשבחה מעלת האמונה (ליקו"א פל"ג, דף מב) וז"ל. 'על ידי האמונה לבדה יבוא לקיום כל התרי"ג מצוות, דהיינו כשיהיה לבו שש ושמח באמונתו ביחוד ה' בתכלית השמחה כאילו לא היתה עליו רק מצוה זו לבדה, והיא לבדה תכלית בריאתו ובריאת כל העולמות' הרי בכח וחיות נפשו בשמחה רבה זו תתעלה נפשו מעלה מעלה על כל המונעים קיום כל התרי"ג מצוות, עכ"ל. (כזה מבאר שם את דברי חז"ל (מכות כד). 'בא חבקוק והעמידן על אחת שנא' (חבקוק ב ד) וצדיק באמונתו יחיה, כי אכן ע"י האמונה יבוא לידי קיום כל התורה כולה).

כה יהיה זרעך - בני יאירו כהארת הכוכבים שלפי רוב החשיכה כן ניכר אורם יותר ויותר

בפרשתן (טו ה) 'יוצא אותו החוצה ויאמר לו הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור

רמז הרה"ק ה'בני יששכר' ז"ע (אגרא דכלה' חוקת ד"ה עמוד נא, וכך הוא ב'היכל הברכה' להרה"ק מקאמארא) כי נכתב 'והאמן בה' בלא יו"ד - והאמן, לרמוז על ענין זה, כי האות 'יו"ד' מרמזת על בחינת ה'חכמה' (כמבואר בזה"ק במקומות רבים), ונחסרה ה'יו"ד מן האמונה כי בעיניי אמונה על האדם לבטל את כל 'חכמתו' ולהאמין בפשטות - בלא חקירות ודרישות רק תמים יהיה עם ה' אלוקיו.

ח. את יקרת האמונה נוכל ללמוד מדבריו של ה'רמב"ם', החותם את 'פירוש המשניות' למסכת ברכות, וז"ל. 'אשר כוונתי כשיבוא זכר דבר בעניין האמונה לבאר בו מעט כי יקר בעיניי ללמד עיקר מעיקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדוהו' (נמצינו למדים נוראות, כי כידוע תילי תילין של הלכות לימד אותנו הרמב"ם בספריו, ואעפ"כ - יותר מכל אשר אלמדוהו יקר בעיניי ללמד את בני ישראל עיקר אחד מעיקרי האמונה...).

איתא ב'לקט אמרי קודש' (בעלזא) וז"ל. כוס של אליהו, בהיותי אצל שולחן אדמו"ר מרן הגה"ק (מהרי"ד) מבעלזא ז"ע בליל התקדש חג אמר לבנו הה"צ מו"ה שלום נ"י (לימים אב"ד אפטא) שהיה אז עוד ילד, הידעת למה שותין ד' כוסות, ואמר הן, כי הוא נגד ד' גאולות והוצאתי וכו'. ואמר לו הנה ישנו עוד כוס אחר שקורין אותו כוס של אליהו, כי אליהו ז"ל הולך לכל בתי ישראל בליל פסח, והוסיף לומר, אומרים, שיש צדיקים שרואים אותו, ואח"כ נשא עיניו לשמים, ואמר, הרבה יותר עושים (אלו) שאין רואים אותו ומאמינים מאותן שרואים אותו, עכ"ל (הובא שם בשם 'מרבה לספר').

וכן הביא ב'ליקוטי הרי"ם' ז"ע (ערך שבחי צדיקים) פ"א הפליג רבינו (החי' הרי"ם) מצדקותו של הגאון הנודע ביהודה זצ"ל, וסיפר שבליל פסח באמירת ההגדה כשפותחין הדלת כשאומרים שפוך חמתך היה הולך ומלווה את אליהו הנביא מכל המדרגות שאצל ביתו, ואמר (ע"ע) לא שהיה רואה את אליהו הנביא אך היה מאמין באמונה שלימה שאליהו הנביא בא אז לכל אחד שבישראל, לכן היה הולך ומלווה אותו, ואמונה כזאת הוא גדולה מגילוי אליהו.

ביסוד זה ביאר הרה"ק המהרי"ד מבעלזא ז"ע את הפסוקים המפורשים בפרשה. כי הנה אברהם אבינו ע"ה ראה דברים עליונים וגבוהים, כדכתיב בפרשתן (טו, א-ו) אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר... ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים וגו' היינו שהקב"ה הראה לאברהם אבינו דברים עליונים נשגבים. מכל מקום מה כתיב מיד אחריו והאמין בה' ויחשבה לו צדקה שאמר אברהם - אבי שבשמים, אין רצוני אלא להאמין בך באמונה תמימה, באמונת הלב, מבלי לראות במחזה דברים גדולים ונשגבים. כי גדולה מעלת האמונה על פני הראיה עשרת מונים.

ט. סיפר הרה"ח רבי חיים אורי ליפשיץ ז"ל, שסיפר לו אחד מהמעפילים בפעם הראשונה לעבר החלל (אסטראנאוט)

באר הפרשה - לך לך

מ

והוא מלשון שיח ודיבור, כי בכוח הדיבור והתפילה ניצח אברהם באותה מלחמה.

אידי דאיירינן בכוחה של תפילה הבט נא נוראות בספר ה'חרדים' (פס"ו אות צז), וז"ל. 'אני והו הושיעה נא', רצונו לומר כי כשאני והוא לבדנו, בהתבודד לעת מצוא, (היינו כשמתבודד להיות רק עם בורא העולם), אפילו כשאני בין העם (היינו שאין הכוונה להתבודד בגופו משאר הכריות אלא אף בין אנשים - להתבודד במחשבתו לחשוב רק מה' יתברך), כיון שאין רואה סתר לבבי אלא הוא לבדו, ואין משגיח תמיד בי להיטיב לי רק הוא לבדו. ואין מי שיוכל להציל אותי מצרתי זולתו, לכן לא יפסיקו ביני לבינו הנבראים, כי כולם כאין נגדו, ואני והוא לבדי עומדים. והיינו דכתיב חי השם אשר עמדתי לפניו. והוא מאמר הקרא (ז א) התהלך לפני והיה תמים, והיינו כשאני והו - הושיעה נא ויפעל ישועה בתפילתו.

כתב ה'מסילת ישרים' (פ"ט) 'צריך האדם לחשוב בעודו מתפלל... כי לפני מלך מלכי המלכים הוא מתפלל...

והוא מה שהזהיר התנא (ברכות כה, ב) וכשאתה מתפלל דע לפני מי אתה מתפלל... שהוא עומד ממש לפני הבורא ית"ש, ונושא ונותן עמו, אע"פ שאין עינו של אדם רואהו... אמנם מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב, יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין

ישראל אורם מאיר דייקא כשחשכה להם ברוחניות או בגשמיות (ישמח ישראל סוכות ו, ע' שפ"א שמות תרל"ג).

ובכלל מצינו ל'רבינו יונה' (שערי תשובה, ב ה) וז"ל. 'ויש על הבוטח בה' להוחיל במעוף צוקתו, כי יהיה החושך סיבת האורה, כמו שכתוב (מיכה ז, ח) 'אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחושך ה' אור לי', ואמרו רז"ל (מדרש תהלים מזמור כב) 'כי נפלתי קמתי - אלמלא נפלתי לא קמתי. אלמלא ישבתי בחושך לא היה אור לי', עכ"ל. נמצית אומר שכל מה שעובר על האדם אינו אלא טובה גמורה עבורו, וה'חושך' אינו אלא הקדמה ו'מבוא' לאור הגדול העומד להפציע במהרה ולהאיר לו באור יקרות. ויבוארו דבריו עפ"י הידוע שבסוף הלילה ה'חושך' מתגבר ומתעבה יותר ויותר, ודייקא מתוך חשיכה מרובה זו 'אז יבקע כשחר אורך' (ישעי' נח ה, ועיי"ש) וכל אדם בנוגע למצבו בראותו שחשיכה באה עליו, לא יבהל, אלא יאמין שעוד מתי מעט תבוא האורה ותאיר את שמי חייו.

דע לפני מי אתה עומד - ישפוך שיחו כמי שאין בעולם אלא הוא וקונו ויפעל פעולה לטובה

בפרשתן (יד יד) 'וישמע אברהם כי נשבה... וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד דן', רמז רמז בה הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע כי מספר העבדים אשר לקח עמו עולים בגמטריא שי"ח

שאותם הכוכבים הנראים מעולם הזה כל כך קטנים נראים למעלה בחלל אדירים בגודלם, ועוד, מכאן אין רואים כי אם כמה כוכבים ספורים, אך משם רואים רבבות אלפי כוכבים. נענה הרב ליפשיץ ואמר שעל פי זה מבואר דברי חז"ל (בר"ר מד יב) על הכתוב ו'יוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים - מלמד שהוציאו הקב"ה לאברהם למעלה מן העולם, כי כדי שיוכל לראות שאי אפשר לספור הכוכבים צריכים לצאת אל מחוץ לחלל העולם. י. וידע כי עיקר החשיבות בעיני הבורא הוא דור זה אחרון החלוש אף אם עבודתנו במדרגה פחותה מדורות הקודמים - חשובים אנו יותר מדורות הקודמים, וידוע משלו של הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (אבות ד א) בשם הרה"ק מקאריץ זי"ע לעשיר וגביר אדיר אשר דר ב'ארמון' רב פארות בשווי של רבבות אלפי דאלער, והנה לעשיר זה יש גם בית במעונות הקיץ (כפר נופש) שם ישב תקופות קצרות, בית זה קטן מביתו הקבוע, גם שווי הבית פחות בהרבה מביתו הגדול והמפואר, ואעפ"כ חן מיוחד יש לו לבית זה יותר מהבית הקבוע, אף אנו בעבודתנו מתוך קושי וייסורים והננו מעלים בידינו פחות מהדורות הראשונים - כעין בית קטן וזול הננו, ואעפ"כ נמצא חן בעיני הבורא יותר מדורות הקודמים שעבדוהו בעבודות גדולות לפי השגתם אז.

יא. מספרים על יהודי שאינו שומר תורה ומצוות רח"ל, שנכנס ובא לישיבת 'כפר חסידים' בימים ההם, בשעה שעמדו תלמידי הישיבה בתפילה. משיצא שאלוהו מה ראה בתוככי הישיבה. ענה ואמר, עמדתי וראיתי בחורים המתנענעים הלך ושוב, ועושים תנועות בגופם. אך הבטתי וראיתי את הזקן העומד בכותל המזרח (המשיגה הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצוק"ל) שהיה נראה כמו שמדבר עם מישהו. כי כך צריך להיראות פני התפלה.

באר הפרשה - לך לך

ובן הישועה דלעתיד נאמר (ישעי' נג א) מי האמין לשמועתינו... וכן אמרו (סנהדרין צו:): דאין בן דוד בא

עד שיתייאשו מן הגאולה, ועל כן אמר (ישעי' נא ב) הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, דגם התחלת בנינכם היה כן אחר היאוש, ושוב מצאתי בתנחומא (פרשת וירא ט"ז) על פסוק (בראשית כא א) וה' פקד דבר זה עיי"ש. ואברהם אבינו ע"ה ראש האומה הוא שפתח דבר זה שלא להתייאש משום דבר, כשנשבה לוט וכבר נתייאשו כולם מלהציל, דעל כן אמר מלך סדום הרכוש קח לך, דכבר נתייאש בידי המלכים, וקנייה אחר כך אברהם אבינו בשינוי רשות (שהייאוש יחד עם שינוי רשות נחשב ל'קנין'), ואברהם אבינו אור עצמו עם שלוש מאות שמונה עשרה ילידי ביתו לרדוף אחר ארבעה מלכים, ובגדרים (דף לב). דהוא בגימטריא 'אליעזר' (318), ומשמעות השם מפורש בתורה אצל משה רבינו ע"ה כי אלוקי אבי בעזרי ויצילני וגו', שכבר היה חרב פרעה על צוארו, והשי"ת יכול לעזור גם אחר היאוש, שאין להתייאש משום דבר, וזהו רמז מספר שלוש מאות שמונה עשרה (318) בגימטריא יאו"ש עם הכולל (כלומר מספר אחד יותר מיאוש העולה בגימטריא רק 317), כי מספר זה הוא המוציא מידי יאוש, ומורה שהשי"ת עוזר מכל דבר שהאדם חושב להתייאש, עכ"ל.

ובזה ביאר שם את דבר המעשה המובא בגמרא (סוכה לא.) ש'ההיא סבתא' תבעה את החכמים תלמידיו של 'ריש גלותא', על שגולו ממנה עצים וסככו בהם סוכתם... ושם הובא שהסבתא זעקה, כיצד יתכן שאינכם שמים על לב לזעקת אשה חשובה - שהיו לאביה (זה אברהם אבינו) שלש מאות ושמונה עשר עבדים... ואיך אינכם משגיחים ומתייחסים אליה. ומבאר שכה היו 'טענותיה' הנה לאבי אבי היו 318 עבדים שמספרם עולה באחד יותר ממספר 'יאוש' לרמז אף אני העליתי את

ומקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו ומקשיב שומע אליו.

אין יאוש בעולם - לכן נבנה בנין כלל ישראל לאחר יאוש להראות שאין מציאות של יאוש

נוראות כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (דברי סופרים ט"ז) וז"ל. אין ליהודי להתייאש משום דבר, בין בעניני הגוף כמו שאמרו (ברכות י:): אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מהרחמים, בין בעניני הנפש אפילו נשתקע למקום שנשתקע וחטא בדבר שאמרו ז"ל (זוה"ק ח"א דף ר"ט ע"ב) שאין תשובה מועלת ח"ו, או שתשובתו קשה. או שרואה עצמו משתקע והולך בעניני עולם הזה, אל יתייאש בעצמו לומר שלא יוכל לפרוש עוד, כי אין יאוש כלל אצל איש יהודי, והשי"ת יכול לעזור בכל ענין.

וממשיך הרה"ק וז"ל. וכל בנין אומה הישראלית היה אחר היאוש הגמור - דאברהם ושרה זקנים, ומי מלל לאברהם... (בראשית כ ז), שלא עלה על דעת אדם עוד להאמין זה, ואפילו אחר הבטחת המלאך ושרה הצדקת ידעה והאמינה דהשי"ת כל יכול, ועם כל זה צחקה בקרבה, שהיה רחוק אצלה להאמין זה בידעה זקנת אברהם... וכן זקנתה, ואם היה רצון השי"ת לפקדם, היה פוקדם מקודם, דלמעט בנס עדיף, ולא עביד ניסא במקום שאין צריך, אבל באמת מאת ה' היתה זאת שיהיה בנין האומה דווקא אחר היאוש הגמור שלא האמין שום אדם ואפילו שרה שתיפקד עוד, כי זה כל האדם הישראלי להאמין שאין להתייאש כלל, דלעולם השי"ת יכול לעזור והיפלא מה' דבר, ואין לחקור בחקירות למה עשה ה' ככה.

יב. כדברים הללו אמר הרה"ק ה'אהבת ישראל' מוויז'ניץ זי"ע לחתנו הרה"ק רבי אלטער'ל הוורויטץ מדז'יקוב זי"ע בשעה שבנו הרה"ק רבי מנדל זי"ע הי"ד (אחיו של הרה"ק רבי יהוד'לה זי"ע) נפל למשכב בעודו בילדותו ומצבו החמיר מאד עד שסכנה נשקפה לחייו. באותה שעה אמר להם הרה"ק, הנה, שלשה שותפים יש באדם, הקב"ה אביו ואמו, ומדיני 'שותפות' הוא שאם שלושה שותפים עשו עסק יחדיו, א"א לאחד מהם לפרוש אלא ביד שני השותפים האחרים לכפות אותו להמשיך את השותפות (ח"מ קעו טו). אף אתם ב'שותפות' שיש לכם בבנכם בידכם הדבר - לכפות כביכול על הקב"ה השלישי שבשותפים שישאיר לכם את הפיקדון היקר בידכם. אך כלל נוסף יש בדיני שותפות, והוא, שבאם שניים מהשותפים מתייאשים מהעסק הרי שהשותף השלישי זוכה בכל הסחורה מן ההפקר. על כן היזהרו נא שלא ליפול לזרועות הייאוש, חיזקו ויאמץ לבכם לקוות אל ה', השתדלו והרבו תחינה ובקשה לפני מלך שומע תפילה. ואכן, האב והאם המשיכו להתפלל מתוך תקוה רבה והבן הבריא לאורך ימים ושנים (הגש"פ מפי ספרים וסופרים הערה קב).

באר הפרשה - לך לך

א

עוד יש לרמוז ענין זה בפסוק (בראשית מד כח) 'ויצא האחד מאתי ואומר אך טרף טרף ולא ראיתיו עד הנה', כי כל זמן שאדם מתחזק שלא להתפעל ממצבו הקשה הריהו כמוסיף תמיד מספר אחד על היאו"ש ובוה מכיר כי אלוקי אביו בעזרו ולא יניחנו ליפול ח"ו. אכן אם 'ויצא האחד מאתי' - פי' שייצא מאתי מספר האחד, ונשאר עם יאו"ש גרידא מבלי להוסיף את ה'אחד', אז 'ואומר אך טרף טרף ולא ראיתיו עד הנה', כי אז נראה בעיניו שהכל 'טרף טרף' וחשכות סוכבת אותו ואינו רואה אור בעדו ח"ו.

וזו הייתה צעקת המן 'ישנו עם אחד', כי אומה זו שונה מכל עם, כי בידם הכוח של אחד ואינם מתייאשים לעולם, ואפילו בזמנים הקשים ביותר מוסיפים מספר 'אחד' על יאו"ש ועומדים איתן תמיד. וזהו אומרם ז"ל במדרש 'ישנו עם אחד - אותו שנאמר בהם ה' אחד', פי' יש להם הכח של 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד' להתחזק ולהוסיף אחד על היאו"ש (ע"כ שמעתי מהרב הגאון הנ"ל שליט"א).

הבט נא השמימה - לא נדרש מאתנו אלא להביט כלפי מעלה ולכשנתחיל בעבודה ה' יגמור בעדנו

בפרשתן (טו ה) 'ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם, ויאמר לו כה יהיה זרעך', ביאור נפלא ביאר הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל (בספרו אמרי דעת) שהרי כל בר דעת יודע שאי אפשר לאדם לספור ולידע מנין הכוכבים, ומכל מקום כאשר אך שמע אברהם את ציווי הבורא ספור הכוכבים, מיד החל לספורם בלא לחשוב חשבונות הרי ממילא לא אוכל לספורם ומה לי להתחיל בזה כלל, על זה אמר לו השי"ת, 'כה יהיה זרעך' - רצוני שכך ינהגו בניך אחרך, שלא יתפעלו ממחשבות ייאוש, ויקפצו אל תוך העבודה, ואנוכי כבר יהא בעזרם, ומפורש אמרו חז"ל 'לא עליך המלאכה לגמור' (אבות ב טו) ו'גמר מלאכה' ישלים הקב"ה בעדו" כדכתיב (תהלים נו ג) 'לקל גומר עלי'.

עצמי מעל לייאוש, ומכיוון שלא נתייאשתי מהעצים הרי הם נמצאים בידכם בגזל גמור, ולא אעזבכם עד שתחזירו את הגזלה.

הוספה נפלאה שמעתי מאחד מגדולי הרבנים מרביצי התורה בעי"ת בארא פארק יצ"ו דאולי זהו מה שאמר הנביא (יחזקאל לג כד) 'אחד היה אברהם', כלומר, שאברהם אבינו השריש בקרב בני ישראל ענין זה שיש מספר אחד יתר על מספר יאו"ש, דהיינו שאין להתייאש בשום דבר כפי שהראהו הקב"ה שלא יפלא ממנו ית' דבר אפילו כשחרב מונחת על צווארו כאמור, וכוח זה הנחיל למורשה לזרעו לדורותם שידעו בכל עת שיש מספר 'אחד', ואף כשנראה המצב אנוש ומיואש ח"ו, יוסיפו מספר 'אחד' (317+1) ויגיעו למספר אליעז"ר (318) שמרמוז 'כי אלוקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה'.

ובזה גם יתבאר הפסוק (שמות יח ג) 'ואת שני בני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, ושם האחד אליעזר כי אלוקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה', ודקדקו המפרשים דהוי לו לומר ושם השני אליעזר, אכן לפי הנ"ל בא ללמדנו שלכן קראו אליעז"ר (גמטריא 318), להורות שבכח שנתעלה מעל לייאוש, ולא התייאש ממצבו הקשה ניצל מחרב פרעה. וזהו 'ושם האחד אליעזר' כי דייקא ע"י שהוסיף מספר אחד על מספר יאו"ש נעשה 'אליעז"ר' - אלוקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה.

ולבן אנו אומרים פעמיים באהבה 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד', כלומר שאנו מאמינים ומתחזקים בוטחים בו ית"ש מבלי ייאוש כלל, בהוספת אחד על מספר יאו"ש, ועי"ז בידינו לקיים 'ואהבת את ה' אלוקך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך', כדרשת חז"ל 'בכל מדה ומדה שהוא מודד לך' - אפילו במצבים קשים לא נתייאש ח"ו, רק נוסיף אחד יותר על יאו"ש ובוה עומדים בני" על מעמדם ואין נופלים ח"ו.

יג. וכמו שפירש רש"י (פ"ר לך) לפרש הכתוב (בראשית יד ט) 'ארבעה מלכים את החמשה - אעפ"כ נצחו המועטים, להודיעך שגבורים היו, ואעפ"כ לא נמנע אברהם מלרדוף אחריהם', בידעו כי על היהודי לעשות רק כפי יכלתו וממילא יהא הקב"ה בעזרו.

יד. סיפר הגה"ח רבי עזריאל טויבער שליט"א (העוסק רבות בקירוב רחוקים) שפעם התאונן בפניו נער אחד כי אינו מסוגל לעצור בעצמו מלעשן סיגרי חלילה ביום השב"ק. לקחו ר' עזריאל לאחד מגדולי הדור שליט"א, ששקל בכובד ראש בשאלה קשה זו, אחר נענה ואמר בקשה אחת לי אליך, אף אם תעשן ח"ו בשבת, אנא ממך, בגמר העישון אל

באר הפרשה - לך לך

יב

שהוא בא לשבות אותו, והיינו שילמד ממעללי היצר שדרכו לבוא אל האדם באמרו (שבת קה): 'היום עשה כך' ותו לא מיד, ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך ועבוד עבודה זרה, ובוה הדרך ממש ילחם האדם עם יצרו, יקבל על עצמו - היום אתחזק בתורה ומצוות כך, ולמחר עוד קמעא, עד שיגיע לידי ניצחון גמור.

באמת אמרו, שבשעה שיתחיל האדם לעשות פעולה קטנה לטוב, משם יקל עליו להמשיך בדרך טוב - לעלות עוד ועוד, עד שיגיע לתכליתו הנרצית.

ביסוד זה ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (תו"מ השלם ד"ה או יאמר) את הפסוק (דברים כא י) 'כי תצא למלחמה...ושבית שבו', שישבה את היצר באותה הדרך

תכבה את האש, ובכך תמנע עצמך לכה"פ מ'חילול שבת' נוסף של 'כיבוי' דאורייתא. הנער קיבל כן על עצמו וראה זה פלא, כעבור זמן מועט בלבד נתהפך מכח קבלה קטנה זו להיות בעל תשובה גמור בכל פרטיה ודקדוקיה. עוד סיפר רבי עזריאל, שפעם ישב יחד עם קבוצת בחורים במשך כל ליל השבת, והיו עוסקים בשירה ובזמרה, בדברי תורה וחיזוק להכניס בהם זיק של יראת שמים, והנה אחר גמרם ראה ר' עזריאל מחזה נורא - שאחד מהבחורים מוציא מכיסו סיגריה ועומד הוא להדליקה באור, להעלות עשן בעצם יום השבת קודש רח"ל. פנה אליו ר' עזריאל ואמר לו, הגד נא יקירי, אם היה הקב"ה מתגלה אליך בכבודו ובעצמו, ואומר לך, בני אהובי וחביבי, אנא ממך אולי תוכל להעניק לי סיגרי אחת, האם היית נותן לו. ויען הבחור ויאמר - וודאי שהייתי נותן לו, ואפילו אם הייתה זאת הסיגריה האחרונה שברשותי. אמר לו ר' עזריאל, דע נא, כי בורא כל עולמים ביקש לך זה עתה סיגריה זאת אשר בידך - ובאם תעצור בנפשך זה עתה ולא תעשן את הסיגריה שבידך, הרי הנך כנותן אותה במתנה גמורה לריבון כל העולמים, נתרגש הבחור מדבריו אלו ומיהר להשליך את הסיגריה מידי, ומ'קרבן' זה בא לבסוף להיות בעל תשובה שלימה. וללמד על הכלל כולו יצא, דלאו דווקא על חילול שבת קודש, אלא בכל פעולה קטנה - והתאפקות אחת הרי אנו כמגישי 'מנחה' בצדקה לצור כל העולמים, והרי הוא שש ושמח כביכול בהקרבה פורתא של בניו רחומיו, והיא השער להכנס בו ולהתקרב אל ה'.

כתב הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (לך לך תרל"ז ד"ה טעם) לבאר היאך זכה לוט להיות עם אברהם אבינו וממנו דוד המלך ומשיח - בזכות הרן אביו שמסר עצמו לשריפה באור כשדים למען שמו, והגם שלא היה זה לגמרי לשם שמים, מכל מקום אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ועל כל דבר קטן כגדול משלם הקב"ה שכר משלם.

טו. והעיקר שלא לשקוע ב'מחשבות' סביב ה'עבודה' אלא יתחיל לעבוד בפועל, מסופר אצל חסידי ליובאוויטש שבימים עברו כשאסרו הרשעים ברוסי' לקיים תורה ומצוות חלילה, ישבו פעם החסידים בהתוועדות יחד עם הגה"ח רבי חאט"שע (מוכירו של הרה"ק הרי"צ ז"ע) והיו מדברים דברים נעלים ברומו של עולם בתורה אמונה ועבודה. מחמת פחד הרשעים העמידו בחור שיעמוד על המשמר מחוץ לבית בו התקיימה ההתוועדות לבדוק שאין הרשעים באים. תוך כדי השירה והכיסופין נכנס אותו בחור והודיע שהרשעים מסתובבים סביבות הבית, תיכף נתמלאו כל היושבים בפחד ובאימה רבה, ביודעם כי נכונה להם סכנת גלות לסיביר. לכן מיהרו להטמין את ספרי הקודש ותחתם הוציאו 'כתבי עת' (עיתונים) ושאר מילי דעלמא וחלקם אף ניסו לנוס מן המקום. לאחר זמן מה חזר הבחור ובישר שהסכנה חלפה כי נסתלקו הרשעים מהמקום, מיד חזרו ופתחו את ספרי הקודש. עתה פנה אליהם רבי חאט"שע ושאלם מה חשוב יותר אצלם רוחניות או גשמיות. ויענו כל העם יחדיו וודאי שהרוחניות חשובה פי כמה וכמה. אם כך - המשיך ושאל. מדוע מששמעתם שהרשעים באים לא פעלתם כדרך שאתם פועלים ברוחניות, לשבת ולבכות מתוך השתפכות הנפש אלא מיהרתם לפעול. ויענו העם - הלא סכנה ארבה לנו, ולא היה מועיל לנו מאומה באם היינו יושבים וממורים בבכי. הרים רבי חאט"שע את קולו ואמר להם, כן הם פני הדברים ברוחניות, שאל לו לאדם להסתפק בהתעוררות הלב ודמעות רותחות, אלא עליו לקום ולפעול בפועל ממש בהתעלותו בעבודת ה'.

וכה אמר 'חכם אחד' בדרך צחות על הניגון הידוע עסן עסט זיק, שלאפן שלאפט זיק וואס זאל מען טוהן אז ס' לערענט זיק ניט... אז ס'דאוונט זיק ניט (האכילה והשינה באה לנו בנקל ללא כל טורח ומאמץ, אבל מה נעשה שהתורה והתפילה באה לנו בקושי גדול), ושאל ה'חכם', הבה נחשב חשבוננו של עולם, באם היה המצב להיפך שהאכילה והשינה עסט זיק ניט און שלאפט זיק ניט (שהם היו עולים בקושי) וכי גם אז היה 'מזמר' 'וואס זאל מען טוהן אז ס'עסט זיק ניט' (מה נעשה שאיני יכול לאכול) או שהיה 'עושה למעשה' והיה פונה לרופא או מכריח עצמו לאכול... והמבין יבין.

באר הפרשה - לך לך

יג

אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה, כתב ה'אור החיים' הק' זי"ע וז"ל כאן נעשה לו גם עצום שיוכל לראות מצפון לדרום וממזרח למערב מבלי שיוצרך לסובב עצמו.

יש שביארו מדוע שידד הקב"ה מערכות תבל ועשה גם גדול כזה, והכל אך ורק בכדי למנוע טרחה קטנה כזאת מאברהם אבינו, כי הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו ב'מידה כנגד מידה', ומאחר שאברהם אבינו התחסד לפתוח ארבעה פתחים בארבע צדדי אוהלו בכדי להקל על 'עוברי אורח' שלא יצטרכו לסובב את האוהל אלא מיד ימצאו שולחן ערוך ומיטה מוצעת¹, לכך הקל הקב"ה עליו שלא יצטרך לסובב עצמו ומיד ממקומו יראה את ד' רוחות השמים. ולדין אמרו חז"ל (תנ"כ כ"ב) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, לעשות כמעשי אבות תחילה להיות 'בעל חסד' כאברהם אבינו, לחשוב מחשבות על אחיו מישראל כמה אוכל להיטיב ולהקל עלו מאתו².

בידך הכל - בהתגברותו על הנסיון יטה לטובה את בני ישראל ואת העולם כולו

בפרשתו (יב, א-ב) 'לך לך מארצך ממולדתך מבית אביך... ואעשך לגוי גדול וגו'. מקשה הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה במדרש ויתאו) 'וכי צריך הקב"ה לחנפו בזה ההכפחה, הרי וודאי שבלא זה ג"כ יעשה רצון המקום ב"ה. אלא ביאורו, שכאן הודיע לו הבורא - 'ואעשך לגוי גדול' והכל תלוי בו, ושידע שבתחזוקתו בעבודת ה' יטה את כל בני אחריו לטובה. וכמו כן צריך כל אחד לידע שהכל תלוי בו. והיינו שבעמוד האדם בפני נסיון קשה - יתבונן היטב כי כל מהותו והווייתו, ומהות והוויית כל העולם תלויים בעמידתו בנסיון זה, הן לטב, הן למוטב... ובוהו תקל עליו המלאכה.

הטוב והמיטיב לכל - להרבות בחסד מתוך אהבת חסד

בפרשתו, (יג יד) 'זה' אמר לאברהם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר

טז. בדרך צחות אמרו לפרש את דברי חז"ל (עירובין יח:) אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר ודם - לגבי הנהנים מ'טובותיהם' של רעיהם, כי יש אשר יגמלו חסד איש לרעהו, אבל כל חסדם אינו דומה אלא לדבורה ה'עוקצת', ועל זה אומרים לה לצרעה 'לא מדובשך ולא מעוקצך'. והכוונה שלא יתחסדו איש עם רעהו כמו דבש דבורים שמחד גיסא הרי הוא דבש - מתוק כשמו כן הוא, ולאידך גיסא הרי הוא בא מדבורים שעקיצתן שורפת בבשר האדם, כך יש לגמול חסד מתוך חסד... במחשבה לטובה כיצד מי שאנו מטיבין עמו ירגיש שאיננו מכביד ומקשה עליו, ואין ההטבה באופן שברצוננו להיפטר ממנו.

יז. איתא בזוהר (ח"א דה:): שהתורה מתחלת באות ב' - ב'ראשית, ולא בא' שהיא ראשונה לאותיות, כי האות ב' מרמזת על ב'רוך והאות א' מרמזת על א'רור וחפץ הבורא להתחיל את התורה בברוך. יש שרמזו, שהאות ב' מרמזת לאדם אינך יחיד בעולמך - זכור תמיד שיש עוד יהודי, ויש לו הצטרפויות משלו - ראה נא לעזרו ולתמכו, ולא יסובבו כל ימיך סביבות א - אחד, כלומר סביב עצמך והצטרפויותיך, אלא זכור את רעך להטיב לו מראשית ועד אחרית.

יש שרמזו שלכן אין מתחילים בבקשת הגשמים - ותן טל ומטר לברכה 'כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת' (שבזמן הבית הוצרכו עליו הרגלים לחזור לביתם אחר החג, והרי קושי הדרך מתגבר מאד בעת הגשמים ע"כ היו ממתנינים בבקשת הגשמים עד שיגיע האחרון שבישראל לביתו שבנהר פרת), וקצת צ"ב וכי עדיין שייכת סיבה זאת לגבי דידן, והרי לדאבון לב חרב הבית ובטלה העליה לרגל... אלא, כי אכן, זאת רצו חז"ל שלדורות עולם יזכרו שמעולם הנהיגו להמתין עבור האחרון שבישראל ולאחר הבקשה על הגשמים, והיו מעייניהם נתונים לחשב חשבוננו של פלוני - למען ייטב לו בדרכו...

וכן אומרים בשם החזו"א (ברצותו לבאר טבעיו של האדם החושב בכל עת על עצמו - עד היכן מגיעים הדברים), כי בגשת איש לרעהו ושואל מעמו 'עצה וחוות דעת' בענין מסויים, מיד יחשוב זה הנשאל מה טובת הנאה תצא לי - כשאענה לו כך או כך... אם יסיק בדעתו שבשני האופנים ה'רווח' שלו שווה (בשניהם ירוויח או בשניהם לא), אזי יתחיל לחשב בעצמו באיזו תשובה אחשב בעיני השואל כ'חכם ופיקח' יותר... ואם יסיק אף בזה שאין כל נפקא מינה לענין 'חכמתו', מיד יתחיל מוחו לחשב כיצד אפטר ממנו, אך את הנידון לגופו של ענין - לטובת השואל, לא עלתה על דעתו כלל וכלל...

באר הפרשה - לך לך

יד

על זה אמר 'אל נא תהי מריבה' לשון נקבה, כאשה המולדת פרי מפרי, ודי בזה שהתחיל הריב, יהיה כוכר שאינו מוליד... עכ"ל.¹

ובך הם פני הדברים, כי פעמים רבות מתגדלת המחלוקת באופן שאילו היו זוכרים את תחילת שורש המחלוקת כבר היו משלימים יחדיו זה עידן ועידנים, ורק מחמת שהוסיפו 'קש ותבן' ממשיכה האש לבעור ולכלות כל חלקה טובה, והמשכיל בעת ההיא ידום, שלא תתרבה האש יותר ויותר.²

על העין בדרך - בגדולת וחשיבות שמירת עיניים

בפרשתן (טו ז) 'וימצאה מלאך ה' על עין המים במדבר על העין בדרך שור', ביאר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע שהנה הגר מוצאה היה ממצרים ערוות הארץ, ואין לך מקום טומאה יותר משם, אלא שזכות אחת הייתה לה שנוהרה ב'שמירת עיניים', לכלתי הכיט על האסור, על כן זכתה להתדבק בגוף קדוש כאברהם אבינו, ולא זו בלבד אלא שזכתה לראות מלאך אלוקים בהקיץ. וזה דבר הכתוב וימצאה מלאך ה' בזכות על העין בדרך שור, 'שור' מלשון הבטה וראיה, והיינו ששמרה על העין שלא להביט במראות אסורים. ומכאן תצא הקריאה לכל המיחלים להפקד בדבר ישועה ורחמים בכל ענין שהוא, על ידי שמירת עיניים יושפע עליהם שפע רב משמי שמים, ויזכו לכל המדרגות - אף להיראות עם מלאכים.

וללמדך, שלא יאמר האדם מי אני כי אבוא אל הקדושה, הרי לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, ואין לי כל ייחוס במעלות קדושים וטהורים - כי אין לך איש מישראל הגרוע בייחוסו יותר מהגר בת

והאלוקים יבקש את הנרדף - הזהירות שלא לפגוע בזולתו

בפרשתן (טו ו) 'ותענה שרה ותברח מפניה', כתב ה'רמב"ן, וז"ל. 'חמאה אמנו בעינוי הזה, וגם אברהם בהניחו לעשות כן, ושמע ה' אל עניה ונתן לה בן שיהא פרא אדם, לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי'. פשיטא ואין צריך לומר כי אין לנו כל שמץ השגה באבות ואמהות הקדושות - אברהם ושרה, אך עלינו ללמוד שכל עול שעבודם של זרע ישמעאל שאנו סובלים עד היום הזה בא לנו מ'עינוי' זה, אעפ"י שהוא היה בתכלית הצדק...

כי הקב"ה אוהב את הנרדף, יהיה מי שיהיה, וכמו שביאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (וכן הוא בשפתי צדיק לך, אות לו) את המושך הקרא (שם פסוק ז) וימצאה מלאך ה'. ולכאורה צריך ביאור מהו וימצאה, וכי חיפש אותה מקודם לכן, היה לו לומר 'ייראה מלאך ה'. אלא, מאחר שהגר הייתה 'נרדפת' משרה אמנו, והרי אלוקים יבקש את נרדף (קהלת ג טו) והוסיפו חז"ל (ויק"ר כו ה) אפילו צדיק רודף רשע, לכן 'חיפש' המלאך אחר 'נעלבין', עד שמצאה... ללמדך מעלת הנרדף, אף אם הנרדפת היא הגר הנורחת משרה אמנו (הובא בליקוטי יהודה).³

אל נא תהי מריבה - שלא תפרה ותרבה אש המחלוקת

בפרשתן (יג ח) 'ויאמר אברהם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך', מה נמלצו דברי השל"ה הק' זי"ע (בפרשתן אות לג) וז"ל. ושמעתי צחות (כן כתב בתו"מ להאלשיך כאן) בתיבת 'מריבה' שאמר בלשון נקבה, ולא אמר 'אל נא תהי ריב' (בלשון זכר), אלא, כי כבר הותחל ריב בין הרועים, לכן אמר אברהם למען השם יפסיקו דברי ריב ולא יוליד בדרך המחלוקת שתמיד עושה פרי ומתרבה,

יח. הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (הובא בנר אלחנן עמ' י"ב) אמר על דברי חז"ל (חולין פט.). 'אין העולם מתקיים אלא במי שבולם פיו בשעת מריבה', דהוא כמו 'קטר' הרכבת שמושך עמו את כל הקרונות של הרכבת ע"י שאוצר בתוכו את כל החום הנוצר מן הפחם, כך גם הבולם פיו ואוצר בתוך עצמו את דיבוריו מקיים בזה את כל העולם כולו.

יט. עפ"י דבריו מבארים את מאמר חז"ל (קה"ר ז כג, וכע"ז נדרים מא.). 'דעת קניית מה חסרת', כי בהוספת אותיות 'מה' על 'ריב' נעשה 'מריבה', ומי שקנה דעת ומבין את גודל ההפסד היוצא מתוך כל מחלוקת, מיד בתחילת ה'ריב', הרי הוא מחסר את האותיות מה, ומונע מה'ריב' להיהפך ל'מריבה', ולכן אמרו (חולין פט א) 'כל הבולם פיו בשעת מריבה כתולה ארץ על בלימה', אפילו שכבר הוה 'שעת ריב' - וכבר החלה המחלוקת לחולל שמות, הרי הוא עוצרה מיד בכל כוחו, ומקיים את העולם שישאר על מקומו, וזהו 'על בלי-מה'.

כ. נוראות כתב הרה"ק ה'חוז'ה' מלובלין זי"ע טוב להיות בשלום עם חבירו הגם שהוא בשקר, מלהיות במחלוקת

עם חבירו הגם שהוא באמת (אור הנפלאות כח, הובא באבני זכרון ערך מחלוקת)

שאינו שלו (וברש"י, דקאי על יוסף הצדיק שלא נכשל בהסתכלות אסורה, ע"ש), אין עין הרע שולטת בו, ודרשו ליה מדכתיב (בראשית מט כב) 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין - אל תקרי עלי עין אלא עולי עין'.

שתרגילנו בתורתך - יקבע עיתים לתורה כל אחד באשר הוא אבל כחוק בלי יעבור

הנה כל איש מבני ישראל נצטווה בקבעת עתים לתורה... ואף מי שאין תורתו אומנתו יש לו לקבוע עתיו לתורה כ'חק ולא יעבור', מתאמרא בשם הרה"ק ה'קדושת יום טוב' ז"ע (י"א זה בשם החת"ס, ע"י בך משה הושע נא נב) על הסמיכות בסדר ההושענות (בסדר המתחיל 'אום אני חומה') 'כבושה בגולה, לומדת יראתך', כי על פי דין, הכובש דבר היתר בדבר איסור למשך כ"ד שעות נהפך ההיתר להיות כגוף האיסור, כי שיעור כבישה הוא מעת לעת, אך 'כבישה' לפחות מכ"ד שעות אינה ולא כלום, לזה אמר היאך נשמור עצמנו שלא ליהפך ל'גלות' בעצמותנו, ע"י לומדת יראתך בקביעות גמורה. והיינו שבכל יום ויום יעסוק בתורה בקביעות של שעה אחת לכה"פ, ונמצא שלא נכבש בגולה כ"ד שעות ברציפות.

על כן, כל אחד יאזור מתניו לעסוק בדברי תורה בחשק והתלהבות בלא הפסק כמו שאמר המלאך המגיד למרן ה'בית יוסף' ז"ע (מגיד מישרים ויקהל) 'שיזהר שלא יפסיק מלימודו כלל ועיקר', עוד אמר לו (שם, משפטים) 'שבעת תלמודו יש עליו שמירה מלעילא', עד שאפילו

פרעה מלך מצרים יי, ע"כ ישמור את עיניו בכל כוחו, ועי"ז יזכה לבוא לקדושה רבה מאד. עוד ביארו הא דכתיב בפרשתן (יד ז) אל עין משפט היא קדש כי על ידי 'עין משפט' על ידי ששומר האדם את פתחי עיניו כדת וכמשפט הרי הוא זוכה לקדש - להתקדש בקדושה של מעלה.

השומר עיניו מסלק מעליו את כל המחיצות שבינו לבין אביו שבשמים, ונרמזו כן במאמרם (זבחים קיח:) דבירושלים אכלו קדשים קלים רק לפנים מחומת ירושלים, ואילו במשכן שילה אכלו קדשים קלים בכל הרואה. וביארו שם, כי משכן שילה היה בחלקו של יוסף ששמר על ראיית עיניו מדבר עבירה, על כן אפשר לאכול בחלקו בכל הרואה, וז"ל הגמרא (זבחים קיח:) 'בן פרת יוסף בן פרת עלי עין - עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל כמלא עיניה'. ביסוד זה איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (ויחי תרל"ח) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע, שבשמירת עיניו של כל איש ואיש מישראל הריהו משבר ומבטל את כל המחיצות החומות וההסתרות החוצצים כנגד האדם ומרחיקים אותו מקרבת ה' - דוגמת מה שהתירו לאכול בחלקו קדשים קלים אף חוץ לחומות והמחיצות, גם יפלו כל החומות המונעות בעדו את שפע הפרנסה וכל הטוב שבעולם. וכל המקטרגים והמשמינים נידחים מפניו כהרף עין.

עוד יזכה השומר עיניו - להנצל מ'עין הרע' וכמו שאמרו בגמרא (ברכות כ.) 'עין שלא רצתה לזון ממה

כא. ובכלל רמזו על טענה זו בכתוב בריש הפרשה שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך שלא ידמה האדם בנפשו כי קדושה של מעלה באה לו לאדם על ידי מולדתו ויחוס בית אבותיו, אלא

הכל בא לו לאדם על פי תורת היגיעה בעבודת קל חי (חינוך בית יהודה לך יו"ל תרצ"ז, כע"ז במגרת זהב להרה"ק הרר"ז ז"ע).

כב. פעם נכנס חסיד אחד אל הרה"ק ה'בית ישראל' ז"ע, וסיפר לו שהיה אצל חכם אחד המתיימר לדעת נסתרות, והלה גילה לו ששורה עליו 'עין הרע' רחמנא ליצלן, והוא חושש מאד מזה, נענה הרה"ק ואמר לו איתא בגמרא

(בי"מ קו:) 'תשעין ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ', ויש לפרש [בפשטות הכוונה, דרובא דעלמא מתים בגלל שעניניהם של אחרים צרה בהצלחתם, וזה גורם להם למות בחצי ימיהם], שצ"ט מתים מחמת שקלקלו ופגמו בעיניהם רח"ל, ורק אחד מת 'בדרך ארץ' דהיינו בזמנו, כיון ששמר על עיניו, ובזאת סיים והורה לו, לעצום את עיניו מראות ברע וממילא לא ינזק מעין הרע.

כג. איתא באבות (ו ב) 'כל העוסק בתורה הרי"ז מתעלה', משל למי שניתן לו ארמון לצורך אכסניתו, אלא שהלה נכנס לבייסמענט (קומת מרתף) משהניח את חפציו ומטלטליו על הארץ מצא תוך כמה דקות שרוחשים עליהם עכברים וכל מיני שרצים... מה עשה, העלה את חפציו מעל גבי השולחן... אך לא עבר זמן ארוך וגם שם מצאוהו העכברים והמזיקים, משם העתיק את מקום חפציו ע"ג הארון - וגם שם לא שקטתי, ויצא איש לרחובה של עיר וילך לדרוש ה'מומחים' - וכי כל העיר כאן נגועה במכת העכברים ושרצים... ויענהו כל העם יחדיו, כל עוד

באר הפרשה - לך לך

טז

רתמים לחמם, כי מאחר שהוא מחליף התורה שיש לה מעם טוב בדבר שאין לו מעם לכך לחמם שיהיו מועמים הוא גחלי רתמים, כאשר אינו רוצה בדבר שיש לו מעם טוב מאכילין אותו גחלי רתמים, (כלומר) ש'לחמו' יבוא לו במורה ובקושי ובצער גדול מאוד, וזהו גחלי רתמים שהמאכל שבא לו בצער ובקושי באלו גחלי רתמים הוא אוכל, עכ"ל. ובוודאי במידה טובה המרובה – אם יזכה לשמור שלא להפסיק ממשנתו יזכה לפרנסה טובה – בטעם טוב ושפע רב.

ונסיים בלשון הקרא שביקש דוד מלכא משיחא 'הושיעה את עמך' וברך את נחלתך ורעם ונשאים עד העולם'. ויתן בדינו כוח לעשות חיל, חיל בתורה וחיל בעבודה. ונוכה לילך בדרכיו של אבי האומה – אברהם אבינו, באמונה שלימה ותמימה וזכות האמונה נגאל בגאולה שלימה בב"א.

יאכל וישתה אז דברים המזיקים ומסוכנים עבורו לא יזיקוהו במאומה'.

כתב הרמח"ל (אגרות רמח"ל פו), כי על האדם לראות את עסק התורה כמי שעומד בתפילת שמונה עשרה, וכמו שבשמו"ע לא יפסיק אפילו נחש כרוך על עקבו (ברכות ה.), כן ינהג בעת לימודו.

והנה, הרבה מתאוננים על 'חסרון הפרנסה' הבא להם בקושי רב וייסורים קשים... ישמעו את ביאורו של המהר"ל (נתיבות עולם פט"ו) בדברי הגמרא (חגיגה יב:) אמר רבי לוי כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילים אותו גחלי רתמים שנאמר הקוטפים מלוח עלי שיח ושרש רתמים לחמם. וז"ל. פירוש הפוסק מדברי תורה, שכל דברי תורה יש להם מעם טוב כדכתיב (תהלים י"ט) ומתוקים מדבש ונופת צופים ועוסק בדברים בטלים שדברים בטלים אין בהם ממש וטעם. ולכך גחלי

שתקבע מקום שבתך בבייטענט תמצא את השרצים והמזיקים רוחשים מסביבך... הרי ארמון מפואר הוקצה עבור מע"כ, מה לך כי תשב מתחת לאדמה, קום עלה לבית הארמון למעלה (קומה שניה ויותר) ותמצא שאין כאן לא שרצים ולא עכברים – רק פאר והדר מלכות שבמלכות... כיו"ב, פעמים רואה האדם שבכל פינות שהוא פונה הנו מוצא את ה'שרצים' והמזיקים ברוח או בגשם... ואינו מוצא דרך להפטר מהם, מה תקנתו 'יעסוק בתורה' והרי"ז מתעלה למקום גבוה שבו אין שולטים כלל מזיקים ושאר מרעין בישין.

כד. יש שרמזו בדברי חז"ל (שבת פז.) 'כולי עלמא מודי בשבת נתנה תורה'. כי כמו שיום השבת קבוע ועומד, ולא יוכל בר אנוש להקדימה ולאחרת לעולמים, אף אם מאד מאד נחוץ לו להזיז את השבת ליום אחר מחמת עסק ממון שנזדמן לו וכדו', ואפילו אם ירצה להשלימה בכפליים כגון לערוך במקומו ב' ימי שבתות גם כן לא יועיל לו במאומה. כיוצא בו, 'בשבת ניתנה תורה' - אין להזיז 'שיעור תורה' הקבוע, ולא יאמר למחרת היום אשלים את הלימוד היומי, אלא בכל יום ויום עליו להשלים את חוק לימודו.

כה. וכמו שאיתא מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (אמ"פ לך ב) עד פרשת לך שקורין ענין אברהם אבינו ע"ה העולם נבון, ומפרשה זו מתעורר חסד אברהם (שהוא ממידת החסד) ונעשים ישועות בעולם.